

Pohjois-Savon maakuntaohjelman toimeenpanosuunnitelma 2025–2026

**Tietoa
Taitoa
Tekoja**

POHJOIS-SAVON

MAAKUNTAOHJELMAN

TOIMEENPANOSUUNNITELMA 2025–2026

SISÄLTÖ

1. Pohjois-Savon maakuntaohjelman toimeenpanosuunnitelma 2025–2026	3
2. Pohjois-Savon nykytila ja kehitysnäkymät	5
3. Kehittämisen painopisteet vuosille 2025–2026	9
Kone- ja energiateknologia	11
Metsäteollisuus	11
Elintarvikkeet	12
Hyvinvointiteknologia	12
Matkailu	13
Älykäs vesijärjestelmä	13
Biojalostus	14
Läpileikkaavat teemat	14
Pohjois-Savon alueellisen maaseudun kehittämissuunnitelman painopisteet	17
4. Uudistuva ja osaava Suomi 2021–2027 -ohjelman rahoitussuunnitelma vuosille 2025–2026.....	19
5. Pohjois-Savon vaikuttamisasiat 2025–2026	23

1

**POHJOIS-SAVON
MAAKUNTAOHJELMAN
TOIMEENPANOSUUNNITELMA
2025–2026**

Hyväksytty Pohjois-Savon maakunnan
yhteistyöryhmässä 19.11.2024 ja
maakuntahallituksessa 25.11.2024

TOIMEENPANOSUUNNITELMA – MISTÄ ON KYSE

Pohjois-Savon maakuntaohjelman toimeenpanosuunnitelma 2025–2026 on laadittu laajana yhteistyönä, ja siihen on kirjattu Pohjois-Savon yhteiset lähivuosien kehittämiskokonaisuudet. Tässä ominaisuudessa toimeenpanosuunnitelma on maakunnan yhteinen tahdonilmaus.

Suunnitelmaan on koottu toimenpiteet, joita tulee kahden seuraavan vuoden aikana toteuttaa, nopeasti ja vaikuttavasti. Toimet, joilla tuetaan elinkeinoelämän kilpailukykyä, varmistetaan osaavan työvoiman riittävyys, vahvistetaan osaamista, parannetaan maakunnan asukkaiden hyvinvointia sekä parannetaan alueen saavutettavuutta, asukkaiden liikkuvuutta sekä vahvistetaan maakunnan vetovoimaa.

Suunnitelma linjaa maakunnan käytössä olevien EU:n alue- ja rakennepoliitiikan sekä maaseutuohjelman ja kansallisten aluekehitysvarojen kohdentamista. Asiakirja sisältää myös Pohjois-Savon keskeiset kansallisen ja EU-tason vaikuttamisasiat.

Toimenpiteillä vastataan seuraaviin maakunnan haasteisiin

- Osaavan työvoiman riittävyys: väestönkehitys, ikärakenne, sairastavuus, ammatillisen koulutuksen rahoitus, etenkin huoltovarmuuskriittisten alojen osalta
- Kuntatalouden haasteet
- Tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoiminnan maan keskiarvoa alhaisempi taso, etenkin elinkeinoelämän osalta
- Kasvuhakuisten yritysten vähäisyys
- Uusiutuvan energian osalta tuulivoimarakentamisen rajoitteet
- Pohjois-Savon saavutettavuuden parantaminen: henkilöliikenteiden vuorotarjonnat eivät ole palautuneet koronaa edeltävälle palvelutasolle, matka- ja kuljetusaikojen kehityssuunta huonontuva
- Maaseudun elinvoimaisuuden varmistaminen, maatilatalouden säilyttäminen, huoltovarmuuden huomioiminen kaikilla aloilla

Se, miten maakunnassa onnistutaan vastaamaan eo. haasteisiin, vaikuttaa aluerakenteeseen ja maakunnan eri alueiden kilpailukykyyn.

2

POHJOIS-SAVON
NYKYTILA JA
KEHITYSNÄKYMÄT

POHJOIS-SAVON NYKYTILA JA KEHITYSNÄKYMÄT

- Yritysten liikevaihto laski 3,7 % ja vienti 13,8 %.
- Laskusta huolimatta liikevaihto ja vienti ovat euromääräisesti mitattuna toiseksi korkeimmalla tasolla mittaushistorian aikana (2010–2023).
- Negatiivista kehitystä selittävät varsinkin metsäteollisuuden, sellu- ja kartonkiteollisuuden ja rakentamisen liikevaihdon lasku hankalassa suhdannetilanteessa.
- Myös vuoden 2024 ensimmäinen vuosipuolisko osoittaa talouden epävarmuuden jatkuvan. Yritysten liikevaihto laski 3,7 % ja vienti 11,1 %.
- Kausitasoitettu työn tuottavuus on kuitenkin 2010-luvulta lähtien kasvanut nopeammin Pohjois-Savossa kuin koko maassa.*

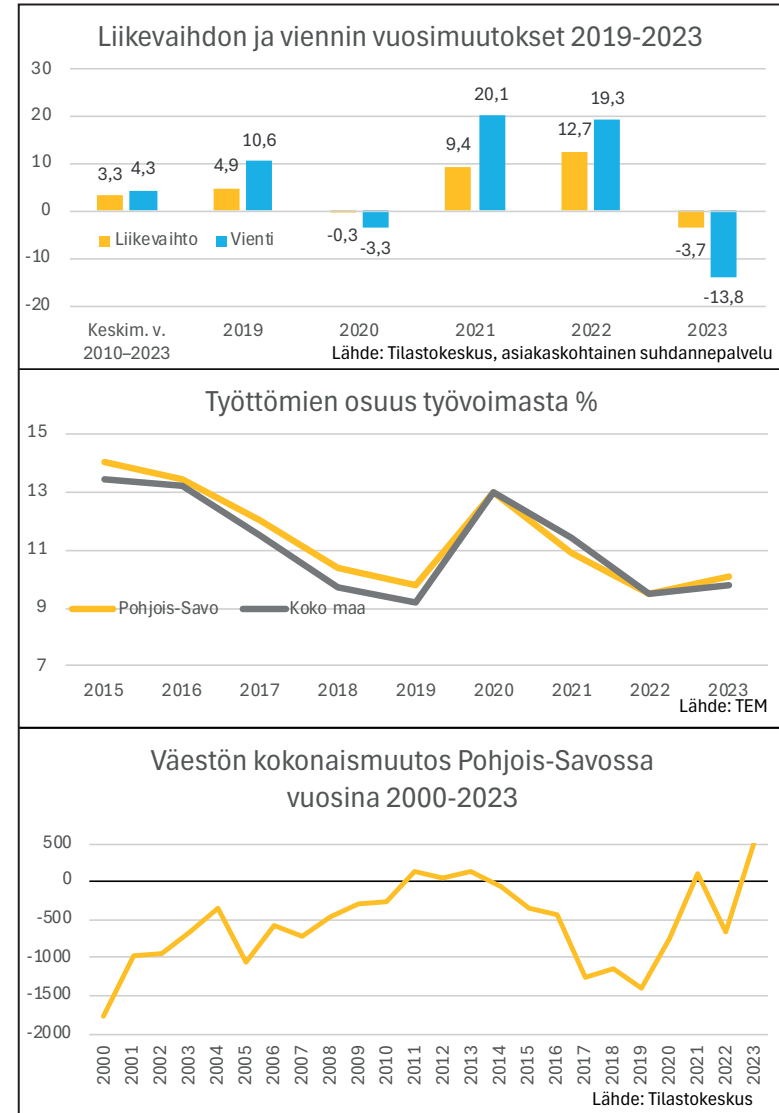
Työttömyyden väheneminen päättyi vuonna 2023

- Heinäkuussa 2024 työttömien osuus työvoimasta oli Pohjois-Savossa 11,2 % ja koko maassa 11,4 %.
- Työttömien määrä on noin 9 % suurempi kuin edellisenä vuonna vastaavaan aikaan.

Pohjois-Savon väestö kasvoi 501 henkilöllä maahanmuuton voimakkaan kasvun seurauksena

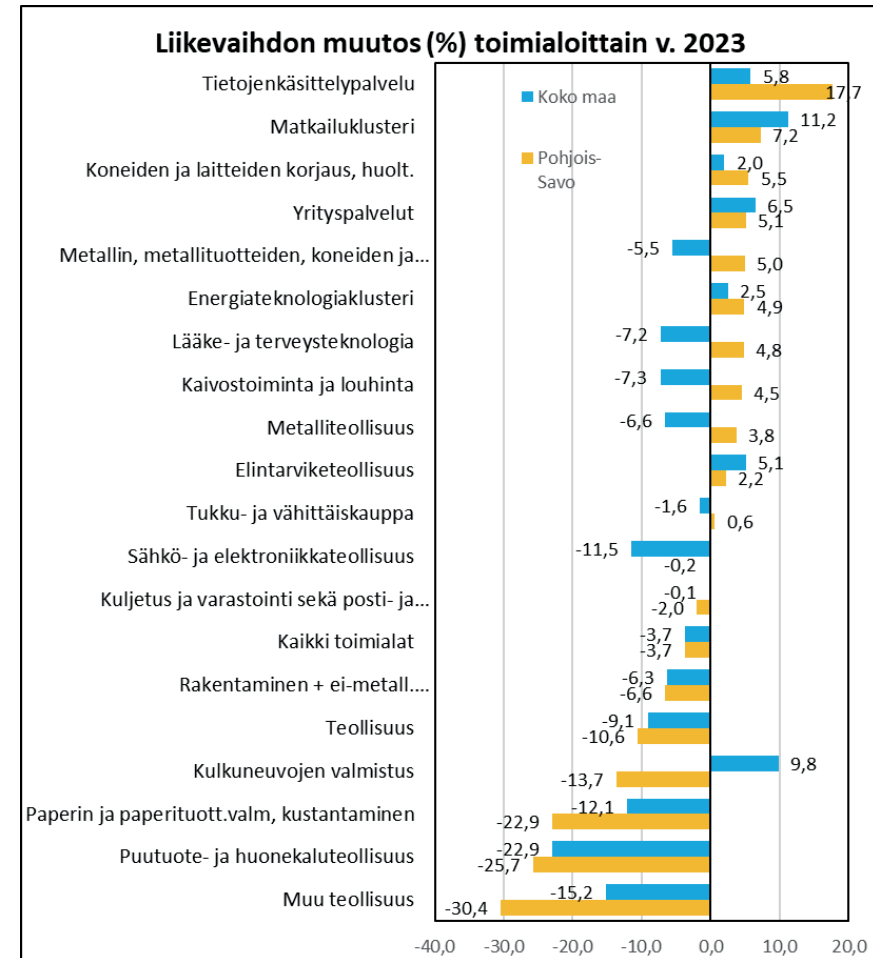
- Kokonaismuuttovoitto 2 008 henkeä, josta nettomaahanmuutto 2024 henkeä ja muuttotappio muihin maakuntiin -16 henkeä.
- Luonnollinen väestönlisäys -1 501 henkeä.

* Työn tuottavuus on laskettu Tilastokeskuksen määritelmän mukaisesti ja siinä on huomioitu Tilastokeskuksen kuluttajahintaindeksi.

POHJOIS-SAVON NYKYTILA JA KEHITYSNÄKYMÄT

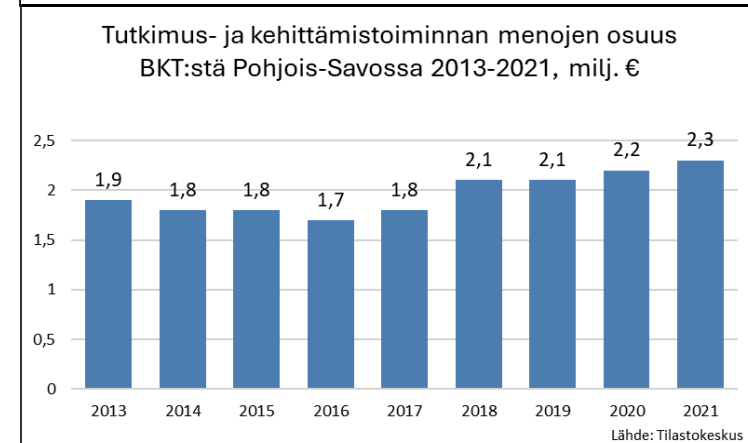
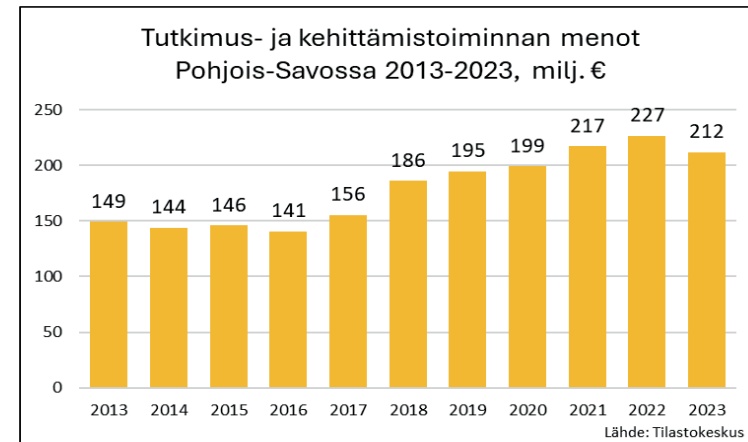
- Yleisesti heikentyneet talousnäkymät alkoivat käydä toteen vuonna 2023 etenkin suhdanneherkillä aloilla. Toimialojen ja seutukuntien välillä kehityksessä on kuitenkin vaihtelua.
- Edelleen jatkuvalla Ukrainan sodalla on monenlaisia ja vaikeasti ennakoitavia talousvaikutuksia.
- Pohjois-Savon aluetalouden vahvuus on monipuolinen elinkeinorakenne, joka mahdollistaa sopeutumisen ja joustavuuden.
- Alueelliset kehitysnäkymät 2/2024 tuo esille Pohjois-Savon vahvan teollisuuden ja elintarviketuotannon, jotka ovat keskeisessä asemassa kansallisen huoltovarmuuden näkökulmasta.
- Alueelliset kehitysnäkymät mainitsee lisäksi huolen alueen saavutettavuudesta elinkeinoelämän kilpailukyvyn ja erityisesti vientiyriytysten näkökulmasta. Maakunnan infran korjausvelan vähentäminen ja infrarakentaminen teiden ja raideliikenteen osalta nähdään tärkeäksi tulevina vuosina.
- Syksyn 2023 Työvoimabarometrin mukaan työnantajilla on edelleen osaavan työvoiman saatavuusongelmia. Erityisesti pulaa on sote-alan osaajista.
- Hyvinvointiteknologia-, elintarvike- sekä kone- ja energiateknologia-aloilla nähdään kasvupotentiaalia.
- ELY-keskuksen elinkeinokatsauksen mukaan kesäkuun 2024 loppuun mennessä Pohjois-Savon yritystoimintaa ja maaseudun kehittämistä sekä työpaikkojen täyttymistä on rahoitettu lähes 60 miljoonalla eurolla.

POHJOIS-SAVON NYKYTILA JA KEHITYSNÄKYMÄT

- Tutkimus- ja kehittämistoiminnan menot olivat alhaisimmillaan vuonna 2016. Viime vuosina TK-menot ovat kasvaneet. Vuonna 2023 kuuden vuoden kasvu kuitenkin päättyi ja menot pienenevät 15 milj. € vuoteen 2022 verrattuna.
- Tutkimus- ja kehittämistoiminnan menot jakautuivat vuonna 2023 seuraavasti: Yrityssektori 44 %, julkinen sektori ja yvt 11 % sekä korkeakoulusektori 45 %
- Vuoden 2022 TK-menojen osuus BKT:stä tulee pysymään vuoden 2021 tasolla.
- Pohjois-Savon asukkaiden koulutustaso on noussut tasaisesti viime vuosikymmenten aikana.
- Yksi kehitystä selittävä tekijä on väestön ikääntyminen, sillä ikääntyneillä on keskimääräistä alhaisempi koulutustaso.
- Koulutustason kehitys vaihtelee ikäluokittain, mutta perusasteen jälkeisen tutkinnon suorittaneiden osuus on reilussa kymmenessä vuodessa kasvanut lähes kymmenellä prosenttiyksiköllä.
- Pohjois-Savon haasteena on saada oppilaitoksista valmistuneet jäämään alueelle. Ammattikorkeakoulututkinnon vuosina 2018–2022 Pohjois-Savossa suorittaneista asui vuonna 2022 alueella noin 50 %. Ammatilliselta toiselta asteelta suorittaneiden osalta vastaava luku oli 74 %.
- Itä-Suomen yliopistossa tutkinnon vuosina 2018–2022 suorittaneista asui Pohjois-Savossa tai Pohjois-Karjalassa vuonna 2022 noin 43 %.

Koulutusaste, % (osuus 15 vuotta täyttäneistä) (Lähde: Tilastokeskus)	Pohjois-Savo	Koko maa
Tutkinnon suorittaneet	76	75
Korkea-asteen tutkinnon suorittaneet	30	33
Toisen asteen tutkinnon suorittaneet	45	40
Ei perusasteen jälkeistä tutkintoa	24	25

KEHITTÄMISEN PAINOPISTEET VUOSILLE 2025–2026

Maakunnan elinkeinopoliittiset ja muut painopisteet sekä tavoitteet on määritelty Pohjois-Savon maakuntaohjelmassa vuosille 2022–2025. Sisältö on esitelty lyhyesti alla olevassa kuvassa. Maakuntaohjelman toimeenpanosuunnitelman (topsu) toimenpiteet ja painotukset on esitetty oheisten elinkeinopoliittisten ja muiden painopisteiden mukaisella jaottelulla.

Kone- ja energiateknologia

- Saatetaan toimitusketjun kestävyys kuntoon sekä tuetaan paikallista investointihalukkuutta ja -kykyä.
- Tuetaan tuotannon palautusta alueelle, erityisesti korkeamman jalostusasteen alihankintaverkostojen kehittämistä maakunnassa sekä spin-off-yritysten perustamista.
- Vahvistetaan maakunnan tutkimus-, kehitys ja innovaatioympäristöjä tukemaan tuotannon ja tuotekehityksen joustavuutta ja arvoketjujen kehittämistä sekä kestävää TKI-toimintaa ja -osaamista.
- Tuetaan polttoon perustumattoman, hajautetun energiatuotannon kehittämistä sekä hukkalämmön ja -materiaalien talteenottoa sekä energian varastointiin ja verkkojen älykkääseen ohjaukseen liittyvää kehittämistä.
- Tuetaan uudenlaista suunnittelua ja ainetta lisäävän valmistuksen (3D-tulostus) tuotantotekniikan kehittämistä.
- Edistetään koneiden sähköistämistä mm. kaivos- ja maanrakennusteollisuudessa.
- Tuetaan prosessien ja palveluiden digitalisointia sekä edistetään ICT-osaajien saatavuutta.
- Tuetaan elinkeinoelämän kustannuskilpailukyvyn palautusta investoimalla tuottavuutta nostavaan teknologiaan ja digitalisaatioon sekä kehitetään automaatiota, kone- ja hitsaustekniikkaa sekä älytekniikkaa.
- Tuetaan hiilidioksidin talteenottoon ja varastointiin sekä vetytalouteen tarvittavien teknologian ja osaamisen käyttöönottoa ja saatavuutta alueella.

Metsäteollisuus

- Kehitetään sivu- ja materiaalivirroista uusia tuotteita.
- Kehitetään yrityslähtöisesti puun ominaisuuksien tutkimusta ja uusia tuotteita.
- Edistetään mekaanisen puunjalostuksen investointeja sekä puurakentamista, mm. vahvistamalla puutuoteollisuuteen liittyvää koulutusta sekä tuotekehitystyötä.
- Kehitetään teollisuuden jätevesien puhdistusta sekä energia-, materiaali- ja kustannustehokkuutta tukemaan biojalostuksen ja mekaanisen puunjalostuksen investointeja.
- Tuetaan korkeamman jalostusasteen kehittämis- ja investointihankkeita hyödyntämällä maakunnan tki-ympäristöjä tuotekehityksessä ja testauksessa sekä vauhditetaan TKI-toimintaa eri toimialojen yhteistyötä tiivistämällä.
- Edistetään startup -yritysten potentiaalin hyödyntämistä ja rahoitusta (pilotointi isojen toimijoiden kanssa).
- Kehitetään puun hankinta- ja kuljetusketjuja.

Elintarvikkeet

- Vahvistetaan elintarvikealan monialaisen yhteistyön kehittämistä kansallisissa ja kansainvälisissä osaamisverkostoissa ja tuetaan elintarvikealan ekosysteemin kehittämistä Pohjois-Savossa.
- Edistetään vastuullisen ja uudistuvan ruokajärjestelmän kilpailukykyä, vahvistetaan huoltovarmuutta ja varautumista häiriötilanteisiin, mm. kiertotalouteen liittyvin energia- ja lannoiteratkaisuin.
- Vahvistetaan paikallisten raaka-aineiden hyödyntämistä tuotekehityksessä (erit. marjat, kala, maito) ja tuetaan jalostusasteen nostoa.
- Hyödynnetään nimisuojuja tuotteita markkinoinnissa ja kuluttajille tunnetuksi tekemisessä (esim. Suomenjoen mansikan nimisuoja).
- Edistetään innovatiivisten, turvallisten, terveellisten elintarvikkeiden kehittämistä sekä niiden läpinäkyvää tuotantotapaa.
- Edistetään kasvipohjaisten tuotteiden ja niiden tuotantoteknologioiden kehittämistä.
- Parannetaan elintarvikkeiden jäljitettävyyttä ja vastuullisuutta sekä tuetaan elintarvikkeiden säilyvyyden parantamista edistäviä toimenpiteitä sekä vähennetään hävikkiä.
- Tuetaan kierrätettävien tuotepakkauksimateriaalien ja -pakkauksien kehitystyötä sekä huomioidaan kestävä biotalouden periaatteet.
- Tuetaan elintarvikealan yritysten kasvua, kansainvälistymistä ja vienninedistämistä.

Hyvinvointiteknologia

- Tehostetaan innovaatioprosessia uuden yritystoiminnan syntymiseksi ja nykyisen yritystoiminnan kasvun tueksi
- Tuetaan älykkäiden, ml. tekoäly, ratkaisujen kehittämistä terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseksi ja vaikuttavuuden seurannassa.
- Edistetään terveys- ja hyvinvointidatan hyödyntämistä, sen edellytyksiä, siihen liittyviä rakenteita, pilotoiteja, liiketoimintaa, osaamista ja TKI-toimintaa.
- Vahvistetaan biotekniikan ja lääkekehityksen osaamista ja Kuopiota kansainvälisenä alan osaamiskeskittymänä.
- Edistetään digitalisaation hyödyntämistä, teknologisia innovaatioita ja skaalautuvia ratkaisuja
- Vahvistetaan alan osaamiskeskittymiä ja tehostetaan TKI-infrastruktuurien yhteiskäyttöä alan vetovoiman ja kilpailukykyyn lisäämiseksi.
- Edistetään kliinisen ja translationaalisen (ketju laboratorion potilasvuoteen ääreen) tutkimustoiminnan toimintaedellytyksiä.
- Tuetaan toimenpiteitä alan kasvuyritysten lisäämiseksi maakunnassa ja edistetään investointitoimintaa.
- Edistetään julkisten hankintojen parempaa hyödyntämistä yritysten ja yritysryhmien keskuudessa.

Matkailu

- Tuetaan kestävän kehityksen mukaisia luontomatkailu-, tapahtuma- ja kulttuurituotteiden ja ohjelmapalvelujen kehittämistä, ml. uudet elämysmatkailutuotteet, reitistöt ja uudistava matkailu.
- Edistetään kulttuuriympäristöjen hyödyntämistä matkailutuotteissa ja ohjelmapalveluissa.
- Vaikutetaan matkailutoimijoiden ja yrittäjien liiketoimintaosaamisen kehitykseen.
- Kehitetään toimijoiden kyvykkyyttä ottaa vastaan kansainvälisiä asiakkaita.
- Edistetään kestäväää saavutettavuutta ja matkaketjuja.
- Luodaan investoinneille uusia edellytyksiä, ml. kaupunkiympäristöt.
- Lisätään matkailun digiosaamista ja digitaalisten palvelujen sekä tiedolla johtamisen kehittämistä.
- Tuetaan ja vahvistetaan kansainvälistä matkailumarkkinointia painottuen Eurooppaan ja sen lähialueisiin.
- Kehitetään sisältö- ja tarvelähtöistä ylläalueellista verkosto- ja Visit Finland -yhteistyötä.

Älykäs vesijärjestelmä

- Kehitetään vesi-intensiivisen teollisuuden, yhdyskuntien vesihuollon sekä maa- ja metsätalouden vesiprosessien ympäristökuormituksen vähentämistä sekä energian ja raaka-aineiden talteenottoa ja veden uudelleen käyttöä tavoitteena nollapäästöiset prosessit ja yhdyskuntien toiminnot osana kiertotalouden kehitystä.
- Kehitetään vesiturvallisuutta osana kokonaisturvallisuuden konseptia sisältäen vesiprosessien ja veden laadun (vesikemian ja -hygienian) hallinnan sekä kyberturvallisuuden, vesi-infran fyysisen turvallisuuden ja kestävyuden sekä veden saatavuuden ja raakavesilähteiden suojaamisen.
- Kehitetään resilienssiä ja varautumista sään ääri-ilmiöihin, kuten äkillisiin tulviin ja pitkiin kuivuusjaksoihin kaupunkiympäristöissä, isoilla teollisuusalueilla sekä maataloudessa.
- Kehitetään ja sovelletaan uusinta teknologiaa edustavia älykkäitä järjestelmiä ja digitaalisia työkaluja sekä monitorointimenetelmiä yllä mainittujen haasteiden ratkaisemiseen ja niiden hallittavuuden kehittämiseen.
- Kehitetään edellä mainittujen toimenpiteiden vaikuttavuuden arviointia sekä veden laadun monitorointia ja päästöjen aiheuttamien riskien arviointia ja mallinnusta ympäristössä sekä pohjavesien ja pintavesien hallinnassa.
- Edistetään vesiteknologian palveluyritysten ja teknologian vientiä.
- Edistetään vesialan ja vesilaitosten työvoiman osaamista.
- Edistetään tutkimusorganisaatioiden sekä yritysten välistä TKI-yhteistyötä ja kansainvälistymistä mm. osana Kuopio Water Clusterin toimintoja.

Biojalostus

- Tuetaan toimenpiteitä bio- ja kiertotalousklusterin käytännön toiminnan kehittämiseksi.
- Tuetaan bio- ja kiertotalouden yritysverkostojen toimintaa alueellisten arvoketjujen vahvistamiseksi.
- Edistetään luonnonvara-alan koulutuksen ja osaamisen kehittämistä sekä työvoiman saatavuutta.
- Tuetaan bio- ja kiertotalouden mukaisia palvelu- ja tuotekonsepteja sekä digitaalisia alustoja.
- Tuetaan biomassojen jalostusta arvokkaammiksi tuotteiksi.
- Kehitetään bioprosessien mittaus- ja ohjaustekniikoita.
- Kehitetään biokaasun tuotannon taloudellisia ja teknisiä toimintaedellytyksiä ja edistetään investointeja; edistetään biokaasumarkkinoita ja jakeluinfraa.
- Kehitetään kotimaisten kiertolannoitteiden ja kasvinsuojeluaineiden valmistusta.
- Kehitetään biomassojen ja niistä jalostettavien tuotteiden kestäviä logistiikkaketjuja.
- Kehitetään korkeamman arvonlisän materiaaleja sekä niiden hyödyntämistä tuotekehityksessä ja esim. puurakentamisessa.

Painopisteitä läpileikkaavat teemat A–F

A. ICT JA DIGITAALISUUS

- Tuetaan toimenpiteitä, jotka vahvistavat uusien julkisten ja yksityisten digitaalisten palvelujen kehittämistä ja käyttöönottoa sekä saatavuutta.
- Hyödynnetään dataa elinkeinoelämän edistämiseksi kaikilla aloilla, ml. liikenne
- Vahvistetaan datataloutta kaikilla toimialoilla.
- Edistetään tekoälyn ratkaisujen käyttöönottoa.

B. ILMASTO, KIERTOTALOUS JA KESTÄVÄ KEHITYS

- Tuetaan alueen toimijoiden, kuten kuntien, oppilaitosten, tutkimuslaitosten ja yritysten yhteistyötä vahvan ilmastokulttuurin luomisessa sekä ilmastotyössä. Vahvistetaan klustereiden ja Pohjois-Savon ilmastoverkoston yhteistyötä.
- Tuetaan kiertotalouden ja ilmastotavoitteiden mukaisia toimenpiteitä, jolla varmistetaan luonnonvarojen kestävä käyttö sekä energia- ja materiaalivirtojen nykyistä tehokkaampi käyttö. Huolehditaan vesivarojen hyvästä tilasta ja kestävästä käytöstä.
- Tuetaan toimenpiteitä, joilla vahvistetaan hiilivarastoja sekä kasvillisuuden ja maaperän hiilensidontakykyä. Ehkäistään metsäkatoa.
- Tuetaan toimenpiteitä, joilla korvataan fossiilisia polttoaineita ja parannetaan energiatehokkuutta sekä energian kestävää käyttöä, mm. bioenergian kestävä käyttö, geoenergia, hukkalämpöjen hyödyntäminen, aurinkoenergia ja tuulivoima. Tuetaan hankkeita, jotka mahdollistavat vetytalouteen siirtymisen. Tuetaan sektorit ylittäviä toimenpiteitä teemaan liittyen.
- Vahvistetaan kilpailukykyä monimuotoista hajautettua energiantuotantoa lisäämällä.
- Tuetaan yhteistyöhankkeita ilmastonmuutokseen sopeutumiseksi ja varautumiseksi sekä luonnon monimuotoisuuden turvaamiseksi. Huomioidaan ihmisten ja luonnon hyvinvointi, sekä huoltovarmuus.
- Edistetään kestävästä liikkumisesta ja energiatehokkaita kuljetuksia.
- Kehitetään maakunnallista ja itäsuomalaista kestävyysviestintää.

C. OSAAMINEN JA TYÖVOIMA

- Vahvistetaan ja kehitetään uusia työelämälähtöisiä koulutuksen malleja, pieniä osaamiskokonaisuuksia, koulutuksen saavutettavuutta sekä tuetaan työssäoppimista.
- Vahvistetaan ja kehitetään oppilaitosten, elinkeinoelämän, työmarkkinajärjestöjen sekä julkisen sektorin strategista kumppanuutta (ml. ennakointityö) osaajien saamisen varmistamiseksi maakuntaan.
- Tuetaan toimenpiteitä, joilla edistetään kansainvälisten osaajien ja opiskelijoiden työllistymistä sekä kiinnittymistä alueelle. Kehitetään toimenpiteitä kausityövoiman saatavuuden turvaamiseksi.
- Tuetaan nuorten polkuja työelämään. Kannustetaan työnantajia ja oppilaitoksia lisäämään opiskelijoille harjoittelu- ja opinnäytetyömahdollisuuksia alueella.
- Tuetaan työelämän kehittämistä, työhyvinvointia ja –turvallisuutta.
- Tuetaan konkreettisia toimenpiteitä kohtaanto-ongelman ratkaisemiseksi, kuten ammatillisen ja alueellisen liikkuvuuden lisäämistä sekä veto- ja pitovoiman vahvistamista.
- Tuetaan vaikeasti työllistyvien polkuja työelämään.
- Tuetaan työllisyysalueiden kehittämistoimintaa.

D. HYVINVOINTI JA KULTTUURI

- Tuetaan toimenpiteitä, jotka tähtäävät työikäisten ja ikäihmisten alkoholin käytön vähentämiseen.
- Tuetaan toimenpiteitä, jotka vähentävät yksinäisyyttä ja lisäävät yhteisöllisyyttä. Tavoitteena, että jokaisella on vähintään yksi ystävä ja yksi harrastus.
- Edistetään terveellisiä elämäntapoja kaikissa ikäryhmissä. Tuetaan toimenpiteitä, jotka edistävät arjen rutiinien (uni, ruoka, liikunta, ruutu-aika, riippuvuuksien ehkäisy) muotoutumista erityisesti lapsilla ja nuorilla.
- Kehitetään julkisen sektorin yhteistyötä ja uudenlaista kumppanuutta yritysten ja kolmannen sektorin kanssa tavoitteena toimivat ja alueellisesti saavutettavissa olevat palvelut sekä hyvinvointityön vaikuttavuus.
- Vahvistetaan hyvinvointialueen, kuntien ja järjestöjen välistä yhteistyötä palvelujen kehittämiseksi ja turvaamiseksi.
- Tuetaan toimenpiteitä, jotka edistävät kulttuurialan työllisyyttä asukkaiden hyvinvointia edistävässä kuntien palveluissa ja kuntouttavissa SOTE-palveluissa.
- Edistetään kulttuurialan ammattilaisten työllistymistä lisäävien digitaalisten alustojen käyttöönottoa ja saavutettavuutta.
- Kehitetään luovan alan ja kulttuurin palvelukokonaisuutta sekä tuotanto- ja rahoitusosaamista palvelujen saatavuuden turvaamiseksi maakunnassa.
- Kehitetään itäsuomalaisen kulttuurin verkostoja ja palvelurakenteita toimijoiden osaamisen vahvistamiseksi.

E. INNOVAATIOT, YRITTÄJYYS JA KASVU

- Tuetaan olemassa olevien yritysten toimintaedellytyksiä.
- Tuetaan yritysten kasvua, kilpailukykyä sekä vientiedellytysten ja osaamisen vahvistamista.
- Edistetään uuden ja monimuotoisen yritystoiminnan syntyä.
- Vahvistetaan kärkiyritysten kansallisia ja maakunnallisia alihankintaverkostoja sekä niiden vastuullista kehittämistä.
- Edistetään kansainvälisiä kumppanuuksia ja verkostoihin osallistumista sekä kansainvälisen TKI-rahoituksen hyödyntämistä.
- Edistetään TKI-toimintaa erityisesti tukemalla pk-yritysten uusien tuotteiden, palvelujen ja tuotantomenetelmien kehittämistä, pk-yritysten aktivointia TKI-toimintaan sekä edistetään verkostoyhteistyötä.
- Tuetaan ekosysteemistä toimintaa sekä kehitetään maakunnan julkisia TKI-ympäristöjä elinkeinoelämää palvelevassa toiminnassa (tuote- ja prosessitestaus, pilotointi).
- Edistetään tutkimuslähtöisten keksintöjen kaupallistamista.
- Tuetaan luovan osaamisen hyödyntämistä yrittäjyyden ja ajattelutapojen uudistamisessa erityisesti ilmastonmuutokseen varautumisessa ja sopeutumisen uusissa ratkaisuissa.

F. SAAVUTETTAVUUS JA ALUERAKENNE

- Parannetaan maakunnan vetovoimaa kehittämällä taajamien elinvoimaisuutta, erityisesti digitaalisilla ratkaisuilla.
- Tuetaan elinkeinoelämän kilpailukykyä logistiikkakustannuksia ja päästöjä alentavilla pienimuotoisilla liikennehankkeilla (infran pullonkaulat, liikenteen solmukohdat, muut liikennejärjestelyt ja kuljetusketjut).
- Edistetään sähköistä lentoliikennettä (ml. Joroisten, Iisalmen, Rautavaaran lentopaikat)
- Tuetaan toimivien tietoliikenneyhteyksien saamista maakuntaan.
- Edistetään kestävästä liikkumisesta mm. edistämällä kuntien kävely- ja pyöräily sekä joukkoliikennehankkeita.
- Edistetään eri liikennemuotojen välisten vähäpäästöisempien kuljetusketjujen toimivuutta.
- Tuetaan uusia digitaalisia liikennepalveluita erityisesti maaseutumaisille alueille.

POHJOIS-SAVON ALUEELLISEN MAASEUDUN KEHITTÄMISSUUNNITELMAN PAINOPISTEET

Kestävä ja kehittyvä ruokajärjestelmä

Vahvistetaan kannattavaa, kestävää ja kehittyvää maataloutta sekä ruokajärjestelmää.

Ympäristö ja ilmasto

Edistetään vähähiilistä taloutta ja hillitään ilmastonmuutosta. Tuetaan kestävää ja kannattavaa metsäketjua, ympäristönhoitoa ja biokiertoalouden ratkaisuja sekä ilmastonmuutokseen sopeutumista.

Elinvoimainen maaseutu

Parannetaan maaseudun elinvoimaa ja saavutettavuutta sekä tuetaan maaseutuyrittäjyyttä.

Läpileikkaavina teemoina toimenpiteissä huomioidaan osaamisen, digitalisaation ja innovaatioiden edistäminen alueen strategisissa painopisteissä.

Narvik

Kokkola

TAVOITTEENA MONIKESKUKSINEN JA VERKOTTUNUT ALUERAKENNE

Seutukaupungit, maaseutu- ja matkailukeskukset
ja maaseutualueet hyödyntävät vahvuuksiaan
vuorovaikutuksessa muiden alueiden kanssa*

Kuopio on kansallinen ja kansainvälinen solmukohta ja
oman vaikutusalueensa kehittyvä ja kasvava keskus

* Alueidenkäytön kehityskuva: Suuntaa kestäväälle alue- ja yhdyskuntarakenteelle

Uusikaupunki

HaminaKotka

UUDISTUVA JA OSAAVA SUOMI 2021–2027 -OHJELMAN RAHOITUSSUUNNITELMA VUOSILLE 2025–2026

**Euroopan unionin
osarahoittama**

Maakuntaohjelman toimeenpanosuunnitelman mukaisia kehittämishankkeita rahoitetaan pääasiassa EU:n alue- ja rakennepolitiikan ohjelman sekä maaseutuohjelman tuilla. Lisäksi toimenpiteisiin on mahdollisuus hakea kansallisia sekä EU:n suoria tukia.

Viereisessä taulukossa on esitetty maakunnan liiton ja ELY-keskuksen alue- ja rakennepolitiikan tuet vuosille 2025 ja 2026.

Pohjois-Savon rahoitussuunnitelma vuodelle 2025

Toimintalinja / erityistavoite	RR-ELY	RR-ELY	Maakunnan liitto	YHTEENSÄ
	EAKR yritystuet	EAKR muu	EAKR aluerahoitus	
EU+valtio yhteensä		ESR+ aluerahoitus		
Toimintalinja 1 (EAKR) Innovatiivinen Suomi	9,048		4,872	13,920
Toimintalinja 2 (EAKR) Hiilineutraali Suomi	2,000	2,513	2,223	6,736
Toimintalinja 3 (EAKR) Saavutettavampi Suomi		0,629	1,168	1,796
Toimintalinja 4 (ESR+) Työllistävä, osaava ja osallistava Suomi		7,126		7,126
Toimintalinja 5 (ESR+) Sosiaalisten innovaatioiden Suomi		0,536		0,536
Toimintalinja 7 Oikeudenmukaisen siirtymän rahasto (JTF)	0,000	0,933	4,248	5,181
KAIKKI YHTEENSÄ	11,048	11,736	12,510	35,295

Pohjois-Savon rahoitussuunnitelma vuodelle 2026

Toimintalinja / erityistavoite	RR-ELY	RR-ELY	Maakunnan liitto	YHTEENSÄ
	EAKR yritystuet	EAKR muu	EAKR aluerahoitus	
EU+valtio yhteensä		ESR+ aluerahoitus		
Toimintalinja 1 (EAKR) Innovatiivinen Suomi	9,048		4,872	13,920
Toimintalinja 2 (EAKR) Hiilineutraali Suomi	2,000	2,513	2,223	6,736
Toimintalinja 3 (EAKR) Saavutettavampi Suomi		0,629	1,168	1,796
Toimintalinja 4 (ESR+) Työllistävä, osaava ja osallistava Suomi		7,126		7,126
Toimintalinja 5 (ESR+) Sosiaalisten innovaatioiden Suomi		0,536		0,536
Toimintalinja 7 Oikeudenmukaisen siirtymän rahasto (JTF)	2,125	0,933	2,125	5,182
KAIKKI YHTEENSÄ	13,173	11,736	10,387	35,296

POHJOIS-SAVON VAIKUTTAMISASIAT 2025–2026

Vaikuttamisasioilla tarkoitetaan sellaisia tavoitteita ja asiakokonaisuuksia, joita maakunta ei voi itse omilla päätöksillään tai rahoituksellaan toteuttaa, vaan jotka edellyttävät esimerkiksi Euroopan unionin, Suomen valtion, ministeriöiden tai valtion laitosten päätöksiä.

Vaikuttamisasiat on ryhmitelty kuuden kokonaisuuden alle: EU-politiikka, liikenneinfra ja saavutettavuus, koulutus, kuntien ja hyvinvointialueiden rahoitus, energia ja puhdas siirtymä sekä kokonaisturvallisuus.

I EU-POLITIIKKA

EU:n alue- ja rakennepolitiikka (koheesiopolitiikka)

Euroopan unionin budjettikausi vaihtuu 2028, joten rahastoasetusten ja rahoitusrakenteen valmistelu käynnistyy ja vuodet 2025 ja 2026 ovat keskeistä sisältövaikuttamisen aikaa. Tärkeimmät Pohjois-Savon asiat tässä kokonaisuudessa ovat:

- IP-alueen ja Pohjois-Savon aseman säilyminen ennallaan EU:n koheesiopolitiikassa eli alue- ja rakennerahastoissa noudattaen nykyistä NUTS2-aluejakoa.
- Suomen saamasta koheesiorahoituksesta suurin osa perustuu Suomen liittymissopimuksen mukaiseen ja yleiseen harvan asutuksen kriteeriin, jotka nykyinen IP-alue täyttää. Suomen hallituksen tulee määrätietoisesti vaikuttaa näiden kriteerien säilyttämiseen EU:n alue- ja rakennerahoituksen keskeisenä tekijänä.
- IP-alueen merkitys EU:ssa on korostunut ja tulee korostumaan entisestään, mm. kokonaisturvallisuuden ja huoltovarmuuden näkökulmasta, mistä syystä alueen elinvoimaisuutta ja kilpailukykyä on tärkeää tukea. Myös Venäjän Ukraina-

kohdistama hyökkäys ja se taloudelliset seuraukset kohdistuvat laajasti ja pitkäkestoisesti Itä- ja Pohjois-Suomeen.

EU:n yhteinen maatalouspolitiikka (YMP) ja maaseudun kehittäminen

- YMP-rahoituksen (EU- ja kansallinen rahoitus) on turvattava ruokaa tuottavien maatilojen kannattavuus, elintarviketurvallisuus ja huoltovarmuus.
- Maaseudun kehittämisen ja sen rahoituksen osalta on tärkeää säilyttää EU-tasolla kansallisen ja alueelliseen tai paikallisen vastinrahoituksen vaatimus. Suomi on hyödyntänyt YMP:n II pilaria tehokkaasti, ja sen avulla tulee jatkossakin voida tukea mm. maatilojen kehittämistä, maaseudun pienyrityksiä ja yhteisöllisyyttä.

II LIIKENNEINFRA JA SAAVUTETTAVUUS

Pääväylähankkeet, joiden suunnittelu on valmis (tai valmistuu 2024–2025), ja joille on saatava rahoitus:

- VT 5 Leppävirta–Kuopio
- VT 5 Valkeinen–Taipale (Nerkoon kohta)
- VT 9 Vartiala–Riistavesi
- Iisalmi–Ylivieska-radan kohtaamispaikat

Pääväylähankkeet, joiden suunnittelu on saatava valmiiksi:

- Savon radan junaliikenteen kohtaamispaikat
- YARA–Sänkimäki-ratayhteyden parantaminen ja sähköistäminen

Pääväylähankkeet, joiden suunnittelua tai suunnittelukohteeksi saamista edistetään:

- VT 5 Siilinjärvi–Alapitkä
- VT 9 kehittämiskohteet

Yleisinä väylä- ja liikennepolitiikan vaikuttamisteemoina vähäliikenteisen tie- ja rataverkon rahoituksen kasvattaminen, korjausvelan vähentäminen (erityisesti kriittiset sillat) sekä laajakaista- ja mobiiliyhteyksien saatavuus etenkin maaseutumaisilla alueilla. Lentoliikenteessä vaikutetaan Kuopion lentoaseman vuorotarjonnan parantamiseen sekä kehitetään Varkauden ja Iisalmen lentopaikkojen edellytyksiä tilauslentoliikenteen ja sähköisen ilmailun kannalta.

Tarkempi kuvaus hankkeista päivitetään säännöllisesti taustamuistioon.

III KOULUTUS SEKÄ TUTKIMUS-, KEHITYS- JA INNOVAATIOTOIMINTA

- Tekniikan alojen koulutusten riittävä laajuus ja opiskelijamäärät vastaamaan yritysten kasvupotentiaalin tarpeisiin
- Toimenpiteet kansainvälisten opiskelijoiden pitämiseksi alueella valmistumisen jälkeen
- Ammatillisen koulutuksen rahoituksen ja opiskelijamäärien turvaaminen: erityishuomio huoltovarmuuskriittisten alojen (kuten luonnonvara-, logistiikka-, ja energia-ala) koulutusten vetovoimaan ja rahoituksen riittävyyteen
- Edistetään kattavan lukioverkon säilyttävää rahoitusmallia
- Valtion koulutus- ja tutkimuslaitosten alueellisen läsnäolon vahvistaminen. Pelastusopiston kehittäminen ja resurssien turvaaminen.

IV KUNTIEN JA HYVINVOINTIALUEIDEN RAHOITUS

- Kuntien valtionosuusuudistuksessa tavoitteena riittävät resurssit kuntien nykyisiin tehtäviin
- Kuntien on saatava hyötyä omalla alueellaan tapahtuvista puhtaan siirtymän investoinneista myös verotulojen muodossa (suorat ja tasausjärjestelmässä olevat erät)
- Yliopistosairaala-hyvinvointialueiden on voitava saada rahoitushyötyä tuottavasta TKI-toiminnasta

- Hyvinvointialueiden (HVA) rahoituksessa on saatava suurempi painoarvo väestön sairastavuus- ja ikärakenteelle väestömäärän asemesta
- Nykyinen viiden yliopistosairaalan verkko turvataan ja yliopistosairaaloiden rahoitukseen lasketaan mukaan koko yhteistyöalueen eikä vain sijainti-HVA:n väestöpohja. Yliopistotoiminnan aiheuttamien korkeampien toimintakulujen täysimääräinen korvaaminen rahoituslainsäädäntöön

V ENERGIA JA PUHDAS SIIRTYMÄ

- Regulaatio- ja rahoitusvaikuttamisessa korostetaan teknologianeutraalisuutta: puhdas siirtymä ja Suomen energiatasapaino tarvitsevat myös biopohjaista vähäpäästöistä ja päästötöntä energiaa
- Kantaverkon ja alueellisten siirtoverkkojen kehittäminen vastaanottamaan energiamurros tehokkaasti
- Sähkömarkkinalain edellyttämät investoinnit sähkönjakeluverkkoihin nostavat verkkopalvelumaksuja. Pitkän asiakaskohtaisen verkostopituuden yhtiöille on saatava (yli 200 m/asiakas) nousevien asuin- ja yrityskustannusten kompensoimiseksi sähköveron alennus EU:n hyväksymän Ruotsin sähköveromallin mukaisesti

VI KOKONAISTURVALLISUUS

- Tavoitteena on, että valtio sitoutuu kokonaisturvallisuuden osaamiskeskuksen perustamiseen Kuopioon ja sille osoitetaan tarpeelliset resurssit sekä valtio nimeää (virallisen) edustajansa osaamiskeskuksen valmisteluryhmään.
- Kokonaisturvallisuuden kannalta keskeisten toimialojen ja toimijoiden läsnäolon ja rahoituksen varmistaminen sekä harjoitus- ja ampuma-alueiden varmistaminen.

Pohjois-Savon liitto

Pohjois-Savon maakuntaohjelman toimeenpanosuunnitelma 2025–2026

Pohjois-Savon liiton julkaisu B 121

Offsetpaino L. Tuovinen 2024

Painosmäärä 300 kpl

ISBN: 978-952-7171-70-7

ISBN (pdf) ISBN 978-952-7171-71-4

ISSN 1797-4410

Pohjois-Savon liitto, Sepänkatu 1, 70100 KUOPIO

kirjaamo@pohjois-savo.fi

www.pohjois-savo.fi